

Avgjørelsesorganenes bruk av sakkyndighet

Camilla Bernt

*professor i rettsvitenskap,
Universitetet i Bergen*

Kick-off-seminar

***The Use of Expert
Reports as Evidence in
Child Protection Cases***

4. Mai 2023

Tema for innlegget

1. Introduksjon til tematikk og problemstilling
2. Formålet med sakkyndigutredninger og avgrensning mot andre oppgaver
3. Tidligere forskning/undersøkelser
4. Planlagt forskning i NFR-prosjektet om avgjørelsesorganenes bruk av sakkyndighet

1. Introduksjon til tematikk og problemstilling

Definisjoner og avgrensninger

- **Avgjørelsesorganer:**

- Barneverns- og helsenemnder (fylkesnemnder)
- Domstolene: Ting- og lagmannsretter

- **Sakkyndighet:**

- Retts- eller partsoppnevnte sakkyndige
- *Ikke* fagkyndige medlemmer av nemnd eller fagkyndige dommere

➔ Temaet er bruk av sakkyndigbevis i barneverns- og helsenemnder og domstoler, jf. tvisteloven kap. 25 (jf. barnevernsloven § 14-18 bokstav d)

- «Sakkyndigbevis er en fagkyndig vurdering av faktiske forhold i saken», jf. tvl. § 25-1
- Barnevernsloven §§ 12-7 og 12-8

Sentrale problemstillinger

Mandatene:

- Hva blir de sakkyndige bedt om å utrede?
- Hva burde de sakkyndige bli bedt om å utrede?
  - Grensen mellom psykologfaglige utredningstema og andre bevis- og vurderingstema.
  - Bør det brukes standardmandater?

Avgjørelsene: Avgjørelsesorganenes bruk av sakkyndigrapportene som bevis

- Hvordan redegjøres det for mandat, utredning og rapport i avgjørelsene?
- Hva vektlegges og hvor stor vekt?
- Hva påvirker vektleggingen av rapportene?
- Hvor selvstendige vurderinger gjør dommere og nemndledere av undersøkelser, funn og vurderinger i rapportene?
- Omfang og vekt av andre bevis?
- Forholdet mellom komparenter i rapport og vitneførsel

2.

Formålet med
sakkyndigutredninger og
avgrensning mot andre
oppgaver

«Sakkyndigbevis er en fagkyndig vurdering av faktiske forhold i saken», jf. tvl. § 25-1

- En type bevis som kommer **i tillegg til alminnelige bevis, for å sørge for et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag**, jf. barnevernloven § 14-5 (2) og tvisteloven § 21-3 (2).
- Uavhengig av den sakkyndige sitt mandat, **er det nemndleder og dommer i saken som skal gjøre bevisvurderingen og konkludere mht. hvilket faktum som er bevist**, herunder også hvilken vekt sakkyndiges undersøkelser og vurderinger kan tillegges holdt opp mot det øvrige bevisbildet i saken.

«Sakkyndigbevis er en fagkyndig vurdering av faktiske forhold i saken», jf. tvl. § 25-1

→ Det er nemndleder og dommer som skal ta stilling til rettsspørsmålene, og de tolkningsspørsmålene disse reiser:

- Eks. :Foreligger det alvorlig omsorgssvikt, jf. barnevernloven § 5-1 første ledd bokstav a
- Eks: Vil omsorgsovertakelse av Kai 16 år være til barnets beste?

→ Sakkyndigs oppdrag bør være å undersøke og vurdere de **psykologfaglige** spørsmålene saken reiser.

→ Ikke innhente faktum som like gjerne kunne vært innhentet av barnevernet selv

→ Ikke mer generelle bevisvurderinger.

«Sakkyndigbevis er en fagkyndig vurdering av faktiske forhold i saken», jf. tvl. § 25-1

➔ Sakkyndigoppdraget krever:

- Fagkompetanse til å kunne anses som en fagkyndig på feltet
- Rammebetingelser for oppdraget og metodikk i samsvar med faglige standarder.

Formålet med sakkyndigbeviset har betydning for...

...hvordan mandatene bør utformes

...hvordan den sakkyndige bør utføre oppdraget sitt

...hvordan sakkyndigutredningen brukes av avgjørelsesorganene

Men i hvilken grad er det slik i praksis, og hvordan kan vi best legge til rette for det?

3. Tidligere forskning/undersøkelser

Forskningsstatus i Norge på sakkyndigbevis i barnevernssaker

- Få forskere innen rettsvitenskap og psykologi har forsket på sakkyndighet.
- Det er lite empirisk forskning på sakkyndighet i Norge, særlig i barne(vern)saker
  - Interessant ny studie om bruk av sakkyndighet i domstolene: Audun Løvlie (2022). Evidence in Norwegian child protection interventions - Analysing cases of familial violence. *Child & family social work*, s. 1-12

Prosjektgruppens forskning på bruk av sakkyndigbevis i barnevernssaker (så langt...)

- Kirsten Sandberg, *Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse* Gyldendal (2003)
  - Inneholder en kvalitativ studie av bruk av sakkyndigrapporter i dommer.
  - Kritisk til domstolenes bruk av rapportene: **For lite faglig funderte begrunnelser for å velge å vektlegge eller se bort fra vurderinger i utredninger.**
- Augusti, Bernt og Melinder; «Kvalitetssikring av sakkyndighetsarbeid - en gjennomgang av vurderingsprosesser i Barnesakkyndig kommisjon, fylkesnemnder og domstoler» i Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål (FAB) nr. 4 (2017) s. 265-289
  - Funn:
    - Konsistens i BSKs vurderinger
    - **Avgjørelsesorganene vektlegger ikke sakkyndigrapporter på punkter som er kritisert av BSK**

Prosjektgruppens
forskning på bruk
av sakkyndigbevis
i barnevernssaker
(så langt...)

- Melinder, van der Hagen og Sandberg, «In the Best Interest of the Child: the Norwegian Approach to Child Protection” i International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice nr. 4 (2021) s. 209-230
  - Inneholder bl.a. en fremstilling av den sterke psykologfaglige innflytelsen på forståelsen av barnets beste, og med stor vektlegging av tilknytningsteori
- Melinder, Koch og Bernt; «Som du spør, får du svar: En gjennomgang av mandater til sakkyndige i barnevernssaker» i FAB nr. 1 (2021) s. pp 52-76
  - Vi fant stor variasjonsbredde i utformingen av mandatene, og ofte uten klar sammenheng med hva slags vurderingstemaer saken aktualiserer.
  - Hypotese for videre forskning: Mandatets utforming har betydning for hvor gode og treffsikre sakkyndigbevis utredningene gir.

Prosjektsgruppens forskning på bruk av sakkyndigbevis i barnevernssaker (så langt...)

- Melinder og Bernt, «Hvordan arbeider sakkyndige psykologer med barnevernssaker: En gjennomgang av 1855 saker fra årene 2018-2020» *Under publisering*

1. Tema: Er det samvariasjon mellom de juridiske vurderingstemaene og de psykologfaglige spørsmålene den sakkyndige blir bedt om å utrede og beskrive i sin rapport?

- Samvær er bare det tredje hyppigste juridiske vurderingstemaet i sakene (!)
- Det er en svak negativ korrelasjon mellom det juridiske vurderingstemaet omsorgssituasjon med det psykologfaglige utredningstemaet samværskompetanse.

2. Metoder: Benytter sakkyndige strukturerte utredningsvektøy og/eller semistrukturerte intervjumanualer ved spesifikke utredningstemaer hvor slike instrumenter eller manualer er tilgjengelige?

- Relativ lav forekomst (9 %)

3. Hvem: I hvilket omfang vurderer og snakker sakkyndige med hovedomsorgspersonen, barn, og med komparenter/vitner?

- Stor variasjon i bruken av komparenter fra flest saker med ingen, til mange saker med flere enn 9.

4. Planlagt forskning i NFR-prosjektet om avgjørelsesorganenes bruk av sakkyndighet

Rettslig regulering og praksis. Mandatene:

- Hva blir de sakkyndige bedt om å utrede (av avgjørelsesorganene)?
  - Hvordan er regulering og praksis i Norge sammenliknet med Sverige, Tyskland og England?
- Hva *burde* de sakkyndige bli bedt om å utrede (av avgjørelsesorganene)?
  - Grensen mellom psykologfaglige utredningstema og andre bevis- og vurderingstema.
  - Hvordan er dette i Sverige, Tyskland og England sammenliknet med Norge?
- Hvilken effekt har det å bruke standardmandater?

Problemstillinger

Avgjørelsene: Hvordan bruker avgjørelsesorganene sakkyndigrapportene som bevis?

- Hvordan redegjøres det for mandat, utredning og rapport i avgjørelsene?
- Hva vektlegges og hvor stor vekt?
- Hvilken betydning får de psykologfaglige vurderingene for rettens formuleringer av barnets beste-vurderingen?
- Hva påvirker vektleggingen av rapportene?
  - Hvilken vekt legger retten på mandatet, det teoretiske grunnlaget sakkyndig har bygget på, samt valg av metoder for intervju mv.?
  - Hvor selvstendige vurderinger gjør dommere og nemndledere av undersøkelser, funn og vurderinger?
  - Omfang og vekt av andre bevis?
- Forholdet mellom komparenter i rapport og vitneførsel
- Hva er likt og ulikt mellom norske og svenske avgjørelser når det gjelder bruk av sakkyndigrapportene som bevis?

Problemstillinger

Metoder: Hvordan skal vi undersøke dette?

- Komparative rettsvitenskapelige studier mellom Norge og Tyskland, England og Sverige.
- Kvantitativ studie der vi sammenlikner 100 rapporter basert på «vanlige» mandater med 100 som er basert på fem ulike standardmandater som vi skal utvikle.
- Avgjørelsesorganene:
  - Kvantitativ studie av 100 avgjørelser fra Norge og 100 fra Sverige
  - Kvalitativ analyse av 25 til 35 avgjørelser pr. land

Takk for
oppmerksomheten! 😊